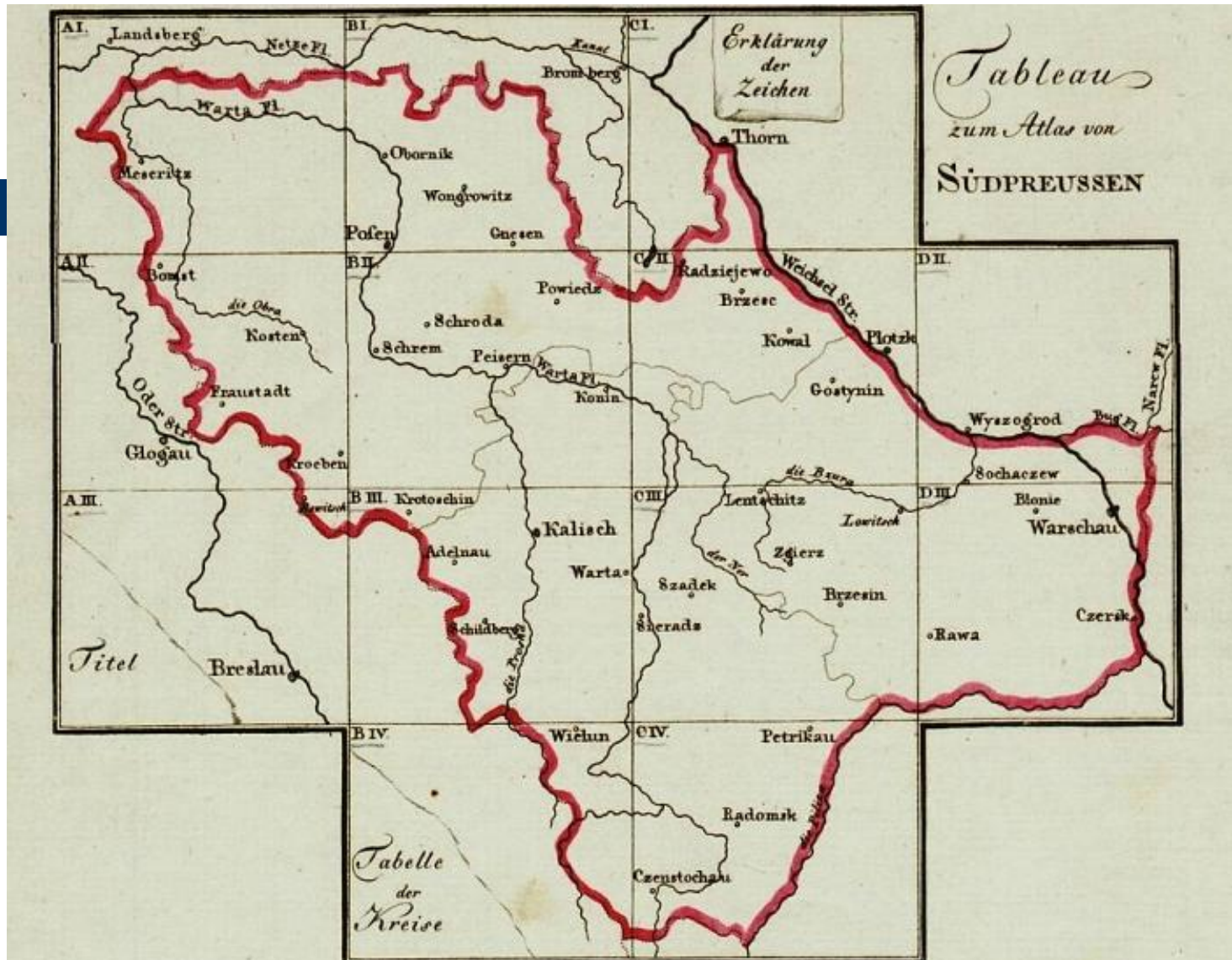

**Apolonia Prałat i inne kobiety z
południowo-zachodniej Wielkopolski
zaangażowane w działalność
patriotyczną w latach 1918-1919**

Mapa Prus Południowych, ok. 1803

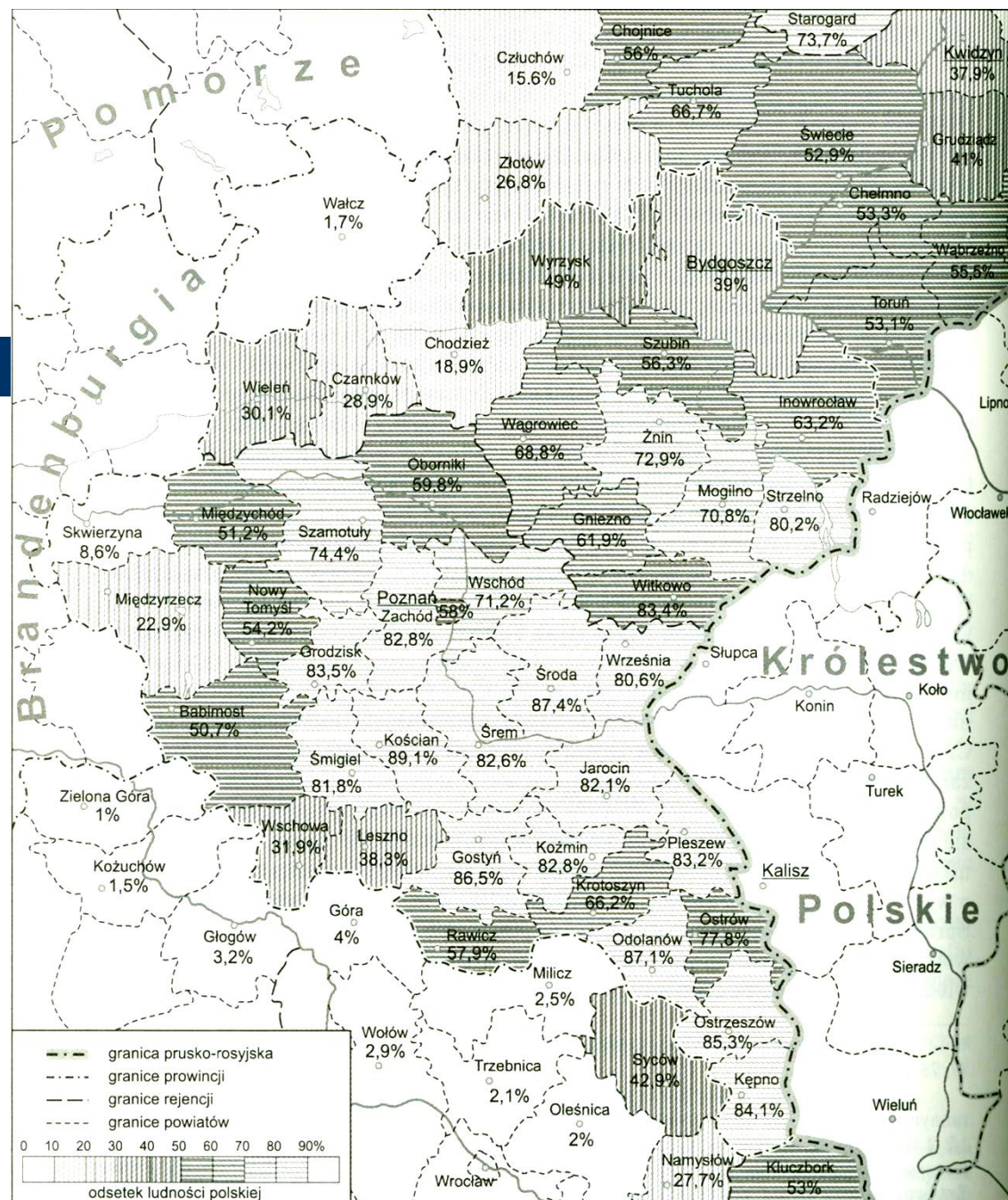

Wielkie Księstwo Poznańskie

Ludność polska w Wielkopolsce, ok. 1910

Antoni Czubiński, Powstanie Wielkopolski 1918/1919. Geneza- charakter- znaczenie. Poznań 2002

Obwieszczenie dowództwa V
Korpusu Armii w Poznaniu
w sprawie ogłoszenia stanu
wojny i przeprowadzenia
mobilizacji, Poznań,
31.07.1914 r.

APL, Zbiór druków ulotnych,
sygn. I-2.

An die Bevölkerung des Bezirks des V. Armeekorps!

Seine Majestät der Kaiser hat das Reichsgebiet in Kriegszustand erklärt. Für diese Maßregel sind lediglich Gründe der raschen und gleichmäßigen Durchführung der Mobilmachung maßgebend und nicht etwa die Befürchtung, daß die Bevölkerung die vaterländische Haltung werde vermissen lassen. Die Schnelligkeit und Sicherheit unseres Aufmarsches erfordert einheitliche und zielbewußte Leitung der gesamten vollziehenden Gewalt. Wenn durch die Erklärung des Kriegszustandes die Gesetze verschärft werden, so wird dadurch niemand, der das Gesetz beachtet und den Anordnungen der Behörden Folge leistet, in seinem Tun und Wirken beschränkt. Ich vertraue, daß die gesamte Bevölkerung alle Militär- und Zivilbehörden freudig und rückhaltslos unterstützen und uns damit die Erfüllung unserer hohen vaterländischen Pflichten erleichtern wird. Dann wird auch der alte Waffenruhm des V. Armeekorps aufrechterhalten und es vor den Augen unseres Kaisers und den Blicken der Nation in Ehren bestehen.

Posen, den 31. Juli 1914.

Der kommandierende General
des V. Armeekorps.

**Żołnierze armii niemieckiej na froncie zachodnim (we Francji), piąty od lewej
Stanisław Borowiak z Pawłowic, 1915 r.**

**Punkt żywieniowy dla żołnierzy na dworcu kolejowym w Lesznie, 1914 r.
APL, Zbiór widokówek, sygn. 563**

*Bahnhofsverpflegung Lissa i.P. Schnittenküche
Kriegsjahr 1914.*

Podpisanie 11 listopada 1918 r. rozejmu w Compiègne

10 i 11 listopada 1918 r. w Warszawie

Rozbrajanie żołnierza niemieckiego przez
oddział Polskiej Organizacji Wojskowej
w Warszawie – 11 listopada 1918 rok.

W lutym 1918 r. powstała Polska Organizacja Wojskowa zaboru pruskiego. Organizacja gromadziła broń i amunicję, przygotowywała kadry konspiracyjnego wojska polskiego.

10 listopada 1918 r. Centralny Komitet Obywatelski w Poznaniu ujawnił się wobec władz niemieckich i przyjął nazwę Tymczasowej Naczelnej Rady Ludowej. W różnych miejscowościach zaczęto tworzyć powiatowe i gminne rady ludowe, jako reprezentantów ludności polskiej wobec władz niemieckich. Powiatowe Rady Ludowe utworzono także w południowo-zachodniej Wielkopolsce: 14 listopada w Kościanie i w Śmiglu, 17 listopada w Gostyniu, a 20 listopada w Lesznie.

Spis delegatów z powiatu leszczyńskiego wybranych na Sejm Dzielnicowy do Poznania (3-5 XII 1918 r.)

**1. Górecki Józef,
Leszno**

**2. Świderski,
Świerczyna**

**3. Ruszczyński
Adam, Leszno**

**4. Filipowski Józef,
Gażyn**

**5. Kosowski Józef,
Osieczno**

**6. Małolepszy Tomasz,
Przybyszewo**

Zachowano pisownię oryginalną.

Źródło: "Dziennik Polskiego Sejmu Dzielnicowego", Wydawnictwo Księgarni Św. Wojciecha, Poznań 1919.

Pochód Sejmu Polskiego
dnia 3. grudnia 1918r. w Poznaniu

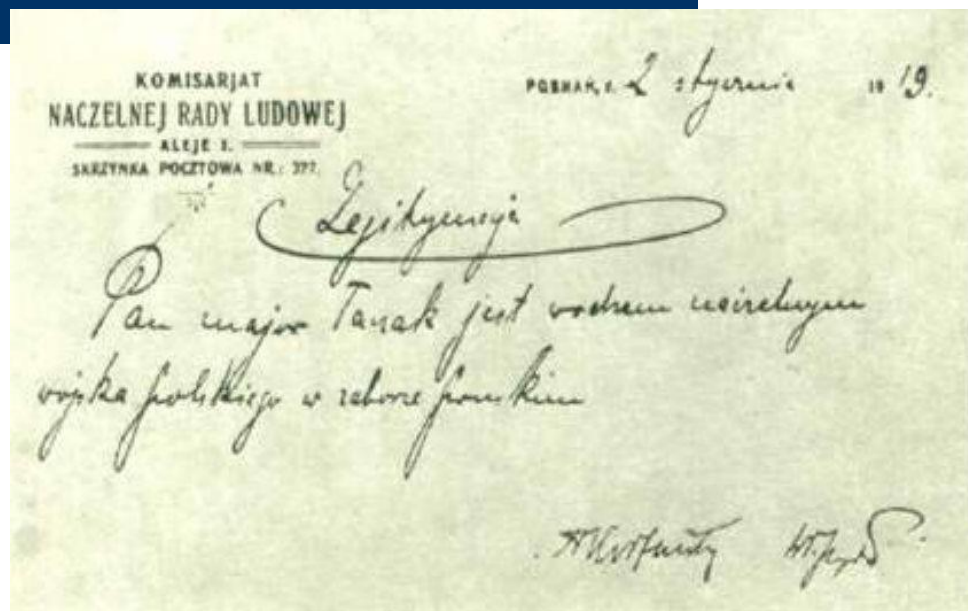
Przyjazd Ignacego Paderewskiego do Poznania, 26 XII 1918 r.

Zrywanie polskich flag przez Niemców w Poznaniu, 27 XII 1918 r.

Mjr Stanisław Taczak – pierwszy dowódca Powstania Wielkopolskiego

**Gen. Józef Dowbor-Muśnicki (dowódca
Powstania Wielkopolskiego od 16 I 1919 r. oraz
ks. Stanisław Gall – biskup połowy Wojska
Polskiego**

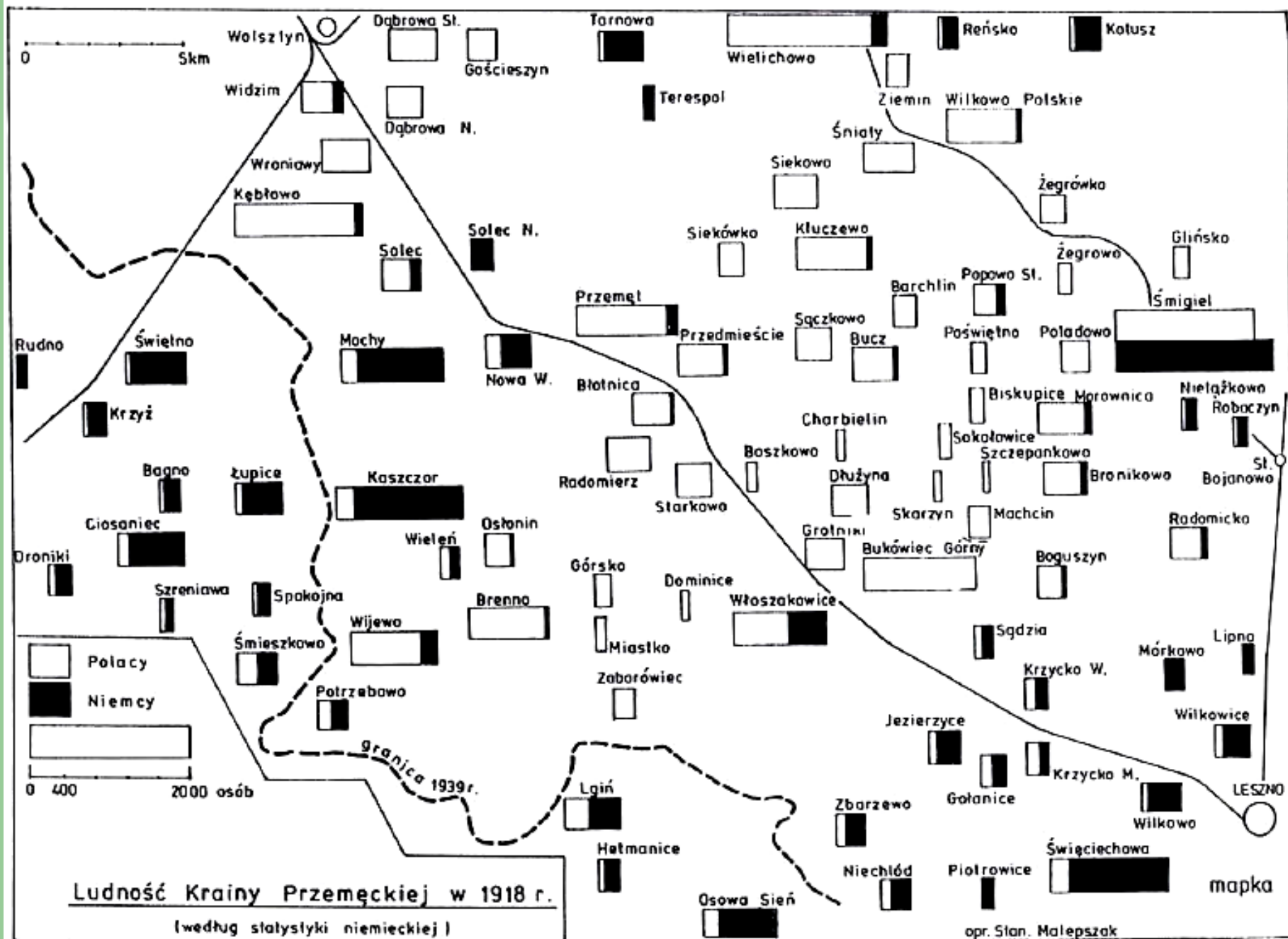

Mapa frontu południowo-zachodniego - styczeń 1919

**Por. Stanisław Bernard
Śliwiński – dowódca
„Grupy Leszno”**

**Akt urodzenia Apolonii Siudy, córki
Józefa Siudy i Elżbiety z domu
Piotrowskiej. Urodziła się 27 I 1888 r.
w Błotnicy**

A.

Nr. 17.

Princent am 27. Februar 1888

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der
Persönlichkeit nach _____

_____ kannt,
Der Herr Joseph Siuda _____

wohhaft zu Błotnica _____

Katholischer Religion, und zeigte an, daß von der
Elisabeth Siuda geborenen
Piotrowska seiner Ehefrau
Katholischer Religion,
wohhaft bei ihm _____
in seiner Wohnung _____
zu Błotnica _____
am siebenundzwanzigsten Januar des Jahres
tausend acht hundert achtzig und achtundachtzig
um _____ sieben Uhr ein Kind männlichen
Geschlechts geboren worden sei, welches den Vornamen
Apolonia _____
erhalten habe _____

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben
Joseph Siuda.

Der Standesbeamte.
In Vertretung
Johann _____

Rodzina Siudów, zdjęcie wykonane około 1900 r.

Stanisław Siuda – brat Apolonii, urodzony 4 IV 1890 r. w Błotnicy

**Apolonia Siuda pierwszy
raz wyszła za mąż za
Wojciecha Prałata, który
zmarł w 1918 r.**

**Mieli troje dzieci: córkę
Anielę oraz synów Henryka
i Mieczysława.**

W nocy z 6 na 7 stycznia 1919 r. (w innych relacjach podaje się datę z 7 na 8 stycznia) wspólnie z Franciszkiem Szymańskim przewiozła z Błotnicy do Włoszakowic broń dla utworzonego właśnie oddziału powstańczego. 11 stycznia 1919 r. wzięła udział w potyczce pod Zbarzewem.

W latach 20. XX w. Apolonia Prałat wyszła ponownie za mąż - za Bronisława Czarneckiego, zawodowego oficera Wojska Polskiego i zamieszkała w Grudziądzu.

Z tego małżeństwa urodziła się córka Danuta.

W 1939 r., tuż przed wybuchem wojny, wyjechała do Lwowa. Mąż dostał się do niewoli niemieckiej i całą okupację spędził w obozie jenieckim.

W grudniu 1939 r. Apolonia przeniosła się do Gdyni, gdzie mieszkali córka Aniela i syn Henryk. Byli oni zaangażowani działalność konspiracyjną. W lutym 1940 r. Apolonia Prałat-Czarnecka wraz z dziećmi została aresztowana. Poddano ich ciężkiemu śledztwu. Po kilku miesiącach kobiety zostały zwolnione. Syna Henryka wywieziono do obozu koncentracyjnego, gdzie zmarł.

Apolonia została wywieziona wraz z innymi Polakami do Generalnego Gubernatorstwa. Dalszy okres okupacji przeżyła w Nowym Mieście Lubawskim. Zaangażowała się w wysyłanie paczek żywnościowych do obozów jenieckich oraz więźniów obozów koncentracyjnych.

Apolonia Prałat-Czarnecka po zakończeniu wojny wraz z najbliższymi zamieszkała ponownie w Gdyni. Tam też zmarła 28 listopada 1956 r.

Dla upamiętnienia dzielnej postawy Apolonii Prałat w czasie Powstania Wielkopolskiego we Włoszakowicach jest ulica jej imienia.

**Akt urodzenia Anny
Lassocińskiej, córki Jana
i Ludwika z domu
Regulskiej. Urodziła się
27 VI 1888 r. w
Oporówku.**

A.

Nr. 142.

Gargyn am 1ten Juli 1888

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der
Persönlichkeit nach ~~_____~~ Er taunt,
Indefre Johann Lassociński
wohnhaft zu Oporówko
Katholischer Religion, und zeigte an, daß von der
Ludwiga Lassocińska geborenen Regulskiej
seiner Ehefrau Katholischer Religion,
wohnhaft bei ihm
zu Oporówko in seiner Wohnung
am 27 sechshundertachtzigsten Juni des Jahres
tausend acht hundert acht zig und acht hundert tag
um 6 Uhr ein Kind weib lichen
Geschlechts geboren worden sei, welches Ann Vornamen
Anna, Wladisława
erhalten habe
Borgelesen, genehmigt und unterschieden
Johann Lassociński
Der Standesbeamte.
M. H. H. H. H.

Po śmierci Jana Lassocińskiego w 1901 r., wdowa wraz z dziećmi przeniosła się do Wschowy. Ludwika Lassocińska urządziła w mieście stancję dla polskich uczniów miejscowego gimnazjum, którą zamknęła po wybuchu I wojny światowej. Rodzina przeniosła się wówczas do mniejszego mieszkania, przy obecnej ul. Niepodległości. Anna pracowała w firmie Jana Metelskiego, a jej siostra Maria na poczcie.

Jesienią 1918 r. uaktywniła się działalność Polaków we Wschowie. W mieście organizatorem działalności patriotycznej był Jan Metelski. Prawdopodobnie to on namówił do współpracy Annę Lassocińską. Prowadziła ona m.in. spis Polaków zgłaszających gotowość do walki w przyszłym powstaniu i zbierała dary (biżuteria, pieniądze) na potrzeby narodowe. Przechowywała to w puszkach po cukierkach. Przygotowywano także specjalne woreczki, do których wkładano po 40 naboí, które miano rozdawać powstańcom.

7 stycznia 1919 r. wcześnie rano – jeszcze było ciemno – bijąc kolbami karabinów do drzwi, dobijało się do naszego mieszkania kilku żołnierzy Grenzschutzu. Zanim otwarto żołnierzom drzwi, Anna wrzuciła kompromitujące puszki pod pierzynę leżącej w łóżku 72-letniej wówczas Ludwiki. Żołnierze wpadli z okrzykiem „Gdzie są te puszki”. Żołnierze szukali wszędzie, ale ... nie ośmielili się zajrzeć babci pod pierzynę. Nie odkryli także magazynu amunicji, który Ewa [mowa o Ewie Ciesielskiej, która mieszkała z Lassocińskimi, była prawdopodobnie spokrewniona z Ludwiką Lassocińską, której matka była z domu Ciesielska] przemyślnie umieściła na dolnej półce stołu kuchennego.

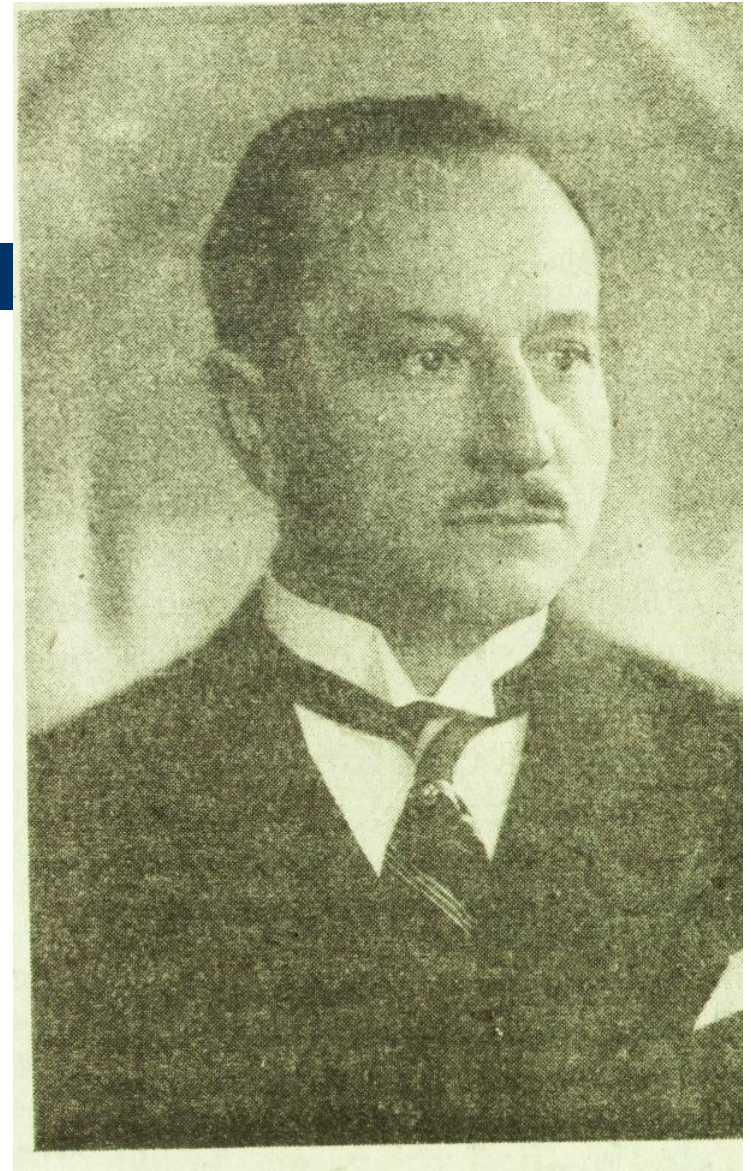
(Aleksander Ziemkowski, wnuk Jana Lassocińskiego, syn jego córki Marii)

Anna Lassocińska została aresztowana. Tego samego dnia (to znaczy 7 stycznia 1919 r.) aresztowano we Wschowie i na terenie powiatu około 40 osób. Wśród aresztowanych byli także Jan Metelski i Stanisław Voelkel. Aleksander Ziemkowski wymienił także: Kowalewiczową (nie podał imienia), Jeszkową (nie podał imienia), Wrześcińską (nie podał imienia) i Ludwika Wenskiego. Aresztowani Polacy trafili najpierw do więzienia w Głogowie, a następnie przewieziono ich do Zgorzelca, gdzie przez trzy tygodnie byli przetrzymywani w dawnym obozie jenieckim dla żołnierzy greckich.

Jan Metelski wspominał:

Wrażenie okropne. Mężczyźni nasi ulokowali się na ziemi jak śledzie, ale gorszy i wprost rozpaczliwy był los pań. Dopiero po wielu interwencjach, Grenzschutz ulokował kobiety w hotelu, brudnym i zawszawionym, z gospodarzem, którym był bardzo ordynarny Niemiec. Pożywienie nasze składało się z marchwi nieczyszczonej i przypalonej w tej mierze, że skorupy z dna kotła żelaznego chrupały w zębach. Paskudne to było żarcie, ani człowiek przełknąć mógł, ani by bydlę tego jeść nie chciało.

Anna Lassocińska (pierwsza z prawej) w obozie w Żaganiu, 1919 r.

W trakcie pobytu w obozie zarówno Jan Metelski jak i Anna Lassocińska byli przewożeni na przesłuchania do Głogowa. Postawiono im zarzut zdrady stanu. Metelski chwalił postawę Anny Lassocińskiej:

Panna Lasocińska to wybitna polska patriotka. Znosiła z dumą upokorzenia. Nigdy nie wyszła z jej ust skarga, była wzorem cierpliwości, niejednemu mężczyźnie za wzór służyć by mogła.

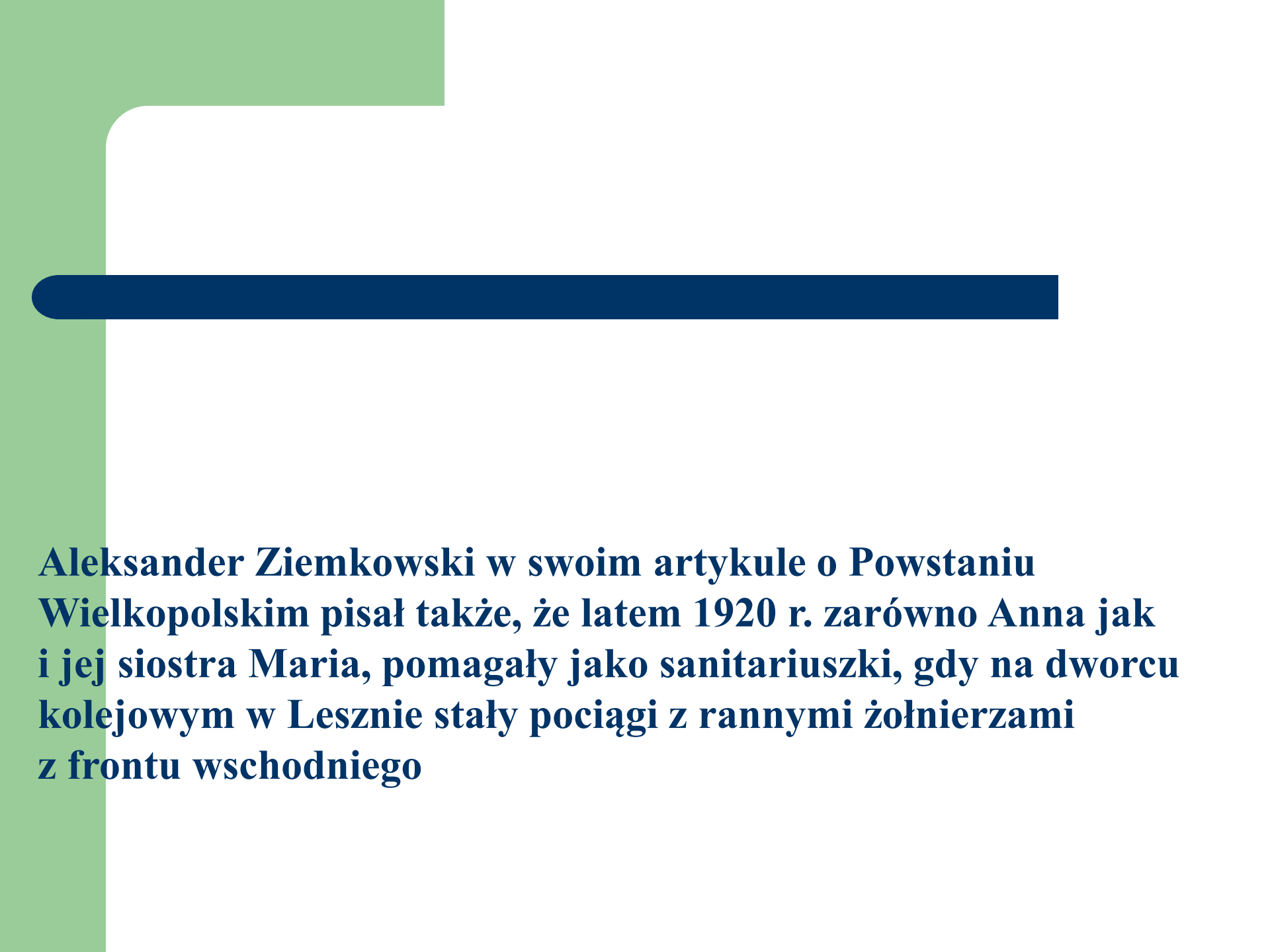
Wschowianie zostali zwolnieni z obozu w sierpniu 1919 r.

Niektórzy Polacy ze Wschowy po odzyskaniu wolności - w związku z pozostawieniem Wschowy w granicach Niemiec - przenieśli się do Leszna, które zostało przyznane Polsce.

Tak zrobili między innymi Anna Lassocińska, Jan Metelski i Stanisław Velkel.

Anna Lassocińska wraz z matką Ludwiką i siostrą Marią z dziećmi oraz Ewą Ciesielską zamieszkali w domu Stanisława Voelkla przy ówczesnej ul. Dworcowej 38, aktualnie ul. Słowiańska 35.

Aleksander Ziemkowski w swoim artykule o Powstaniu Wielkopolskim pisał także, że latem 1920 r. zarówno Anna jak i jej siostra Maria, pomagały jako sanitariuszki, gdy na dworcu kolejowym w Lesznie stały pociągi z rannymi żołnierzami z frontu wschodniego

W 1921 r. Anna Lassocińska wyszła za mąż. Jej mężem został Feliks Klemens Całka. Urodził się on 21 listopada 1881 r. w Kościanie. W chwili zawarcia związku małżeńskiego mieszkał w Lesznie, budynek przy ówczesnej ul. Kościańskiej 68.

W 1922 r. urodził się ich syn Henryk Maciej, a w 1924 r. córka Aniela Maria. Zbigniew Gryczka w Słowniku Biograficznym wspomina o jeszcze jednej córce (nie podaje jednak imienia i roku urodzenia, a poszukiwania w księgach Urzędu Stanu Cywilnego w Lesznie nie przyniosły efektu).

Feliks Całka był właścicielem fabryki szpilek. Jesienią 1938 r. firma mieściła się przy ul. Żwirki i Wigury.

Po porażce w kampanii wrześniowej 1939 r. rozpoczął się kilkuletni okres okupacji niemieckiej.

Rodzinę Feliksa Całki (podobnie jak wiele polskich rodzin z Leszna) wywieziono do Generalnego Gubernatorstwa.

Jego przedsiębiorstwo przejęto pod niemiecki zarząd.

W 1945 r. rodzina wróciła do Leszna. Feliks Całka podjął przedwojenną działalność. W 1950 r. przedsiębiorstwo zostało przejęte pod przymusowy zarząd państwowy, a Feliks Całka przeszedł na emeryturę. Zmarł 13 listopada 1957 r. w Lesznie. Z aktu zgonu wynika, że jego żona Anna jeszcze wówczas żyła.

W Archiwum Państwowym w Lesznie w zespole Związek Bojowników o Wolność i Demokrację w Lesznie znajduje się sporządzony w 1968 r. wykaz kobiet, które czynnie wspomagały powstańców wielkopolskich w 1919 r.

Spis zawiera 103 nazwiska (imię i nazwisko, nazwisko panińskie, miejscowość, rodzaj pomocy). Wśród form pomocy wymieniono: kwaterunek, dostarczanie żywności, przechowywanie broni, pielęgniarstwo, sanitariuszki, łączniczki, kucharki. Przy jednym nazwisku wpisano „powstaniec”. Dotyczyło to wspomnianej już Apolonii Prałat.